

Päijät-Hämeen yhteispäivystyskeskus

Geriatrisen potilaan päivystyshotto

**Johtava ylilääkäri, LKS
geriatrian erikoislääkäri
Merja Valjakka-Heimola**

STM julkaisuja 4/2010

Yhtenäiset päivystyshoidon kriteerit

Geriatrinen potilas

- Iäkäs tai ikääntyvä monisairas potilas, jonka tutkiminen, hoito, toiminnalliset haitat ja sosiaaliset **selviytymisvaikeudet aiheuttavat erityisongelmia.**
- Hän asuu omassa kodissa kotihoidon tai omaisten turvin, palvelutalossa, dementiayksikössä, hoitokodissa, vanhainkodissa tai terveyskeskuksen vuodeosastolla.
- Geriatrinen potilas on **yleensä yli 75-vuotias**, mutta myös nuorempi, mikäli hän täyttää em. kriteerit.
- **Perusterve ikäihminen ei kuulu määritelmän mukaan tähän ryhmään.**

Päivystyshoito

- Päivystyshoito on pääsääntöisesti alle 24 tunnin kuluessa annettavaa hoitoa.
- Päivystyshoidolle on luonteenomaista, että sitä **ei voi siirtää ilman oireiden pahentumista tai vamman vaikeutumista.**
- **Muu kiireellinen hoito** voi tarkoittaa esimerkiksi 1-30 päivän aikana annettavaa hoitoa.
- Päivystysaika...

Jaotellaan

- **Ennalta ehkäisevä ikäihmisen hoito**
- **Ikäihminen päivystyksessä**
- **Ikäihminen päivystyksen jälkeen**

Eriyiskysymyksiä

- Hoitosuunnitelma, hoitotahto ja hoidon rajaukset
- Ns. sosiaalinen indikaatio
- Kuoleman toteaminen päivystysaikaan

Ennalta ehkäisevä ikäihmistien hoito eli toimenpiteet ennen päivystystä

Jo palvelujen piirissä olevien vanhusten kohdalla korostuu

- Sairauksien pahenemisen ehkäisy hoitamalla ja kuntouttamalla
- Riskien ennakointi, terveydentilan seuranta ja kirjaaminen
- Varhainen ja ripeä ongelmiin puuttuminen
- Tarvittaessa tutkimus-, hoito- ja kuntoutusjaksot tk:n vuodeosastolla 1 – 2 viikon viiveellä

Hoitosuunnitelma

- Kirjallinen hoitosuunnitelma, jossa otetaan kantaa myös päivystyksellisiin tilanteisiin, hoitotahtoon ja hoidon rajauksiin

Ikäihminen päivystyksessä

- **Yhä sairaammat ja huonokuntoisemmat ihmiset asuvat kotona ja hekin tarvitsevat päivystyksen palveluja**
- **Usein päivystyspoliklinikka on asianmukaisin paikka tutkia akuutisti sairastunut vanhus, koska tarvitaan mm. lab- ja rtg-tutkimuksia sekä mahdollisuus konsultaatioihin**

Mutta...

- Päivystyksen hektinen ympäristö koetaan **epätarkoituksenmukaiseksi hoitopaikaksi** vanhukselle
- Geriatrinen potilas vaatii päivystyksessä **aikaa ja hoivaa** diagnostiikan ja tavanomaisten hoitojen lisäksi
- Käyttösoireisia muistihäiriöpotilaita hoidetaan yhä lisääntyvästi päivystyksessä ja heidän hoitamisensa vaatii **tietotaitoa, jota ei usein mielletä päivystyspotilaan hoitoon liittyväksi**

Jos vanhus tuodaan yleistilan laskun vuoksi päivystykseen, hänet otetaan aina tutkimuksiin (STM)

- **Päivystyspoliklinikan toimintaa tulee kehittää** siihen suuntaan, että vanhus saa riittävät ja oikeat tutkimukset ja hoidon aloituksen nopeasti
- Geriatrinen **koulutus ja asennekasvatus** joka tasolle

~~Katsotaan ja seurailaan -asenne~~

- Lähtökohtaisesti vanhan ihmisen hätätilanteet hoidetaan aktiivisesti
- Hoito aloitetaan ripeästi
- Hoito on kokonaisvaltaista – ”Kerralla tutkittu potilas”
- **Kuntoutus aloitetaan jo päivystyksessä**
- Deliriumin uhka on suuri – tunnistettava riskitekijät ja osattava hoitaa

Päivystysosasto

- Kun hoidon arvioidaan kestävän 1 – 3 vrk
- Esim. infektioiden hoidon aloitus, COPD:n pahenemisvaiheen hoito

Päivystyksen jälkeen

Kotiin

- Kotiutushoitajan apu
- Selkeä hoitosuunnitelma
- Ei kotiutuksia yötä vasten
- Palveluasuminen (palvelutalo) rinnastetaan kotiasumiseksi

Tk:n vuodeosastolle

- Kun vointi alkanut vakiintua, tarvittavat tutkimukset/konsultaatiot tehty
- Huolellinen siirtolausunto
- Ei mielellään yötä vasten

**Lähettävä lääkäri
on vastuussa
potilaan hoidosta
seuraavaan
arkiaamuun
asti**

Yksityiskohtia

Hoitolaitoksessa asuvat vanhukset

- Konsultoitava lääkäriä puhelimitse ennen päivystykseen lähettämistä ellei kyseessä ole hätätilanne
- Ei-kiireellinen päivystys – sovittava toimintatavat

Kuoleman toteaminen päivystysaikaan

- Lääkäri toteaa viivytyksettä...
- Käytännöt pohdittava ja sovittava oikeuslääkärin kanssa